

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétezer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

IV. ÉVFOLYAM

1930. SZEPT. 15. - OKT. 1.

18 19. SZÁM

A marosvásárhelyi nagyhét.

— 1930. szept. 9—14. —

Immár hetedik éve, hogy a református egyház szeptember elejét nagy megmozdulások és találkozások alkalmává teszi.

A nagyheteknek hármias jelentősége lehet az egyház életében. Alkalmom 1. a testvéri kapcsolat erősítésére, 2. az egyházat irányító szempontok keresésére, megtalálására, és propagálására, 3. az egyház állapotának, kérdéseinek megismerésére.

Annál eredményesebb egy nagyhét, minél inkább ezt a hármias célt szolgálja.

A nagyhét előtt sok vitára adott alkalmat annak a kérdésnek eldöntése, hogy vajjon helyes-e az egyes napok munkakörök szerinti specializálása. Ha a fenti hármias szempontot helyesnek fogadjuk el, akkor tapasztalatunk alapján a helyzet a következő. A nagyhét, tekintettel a tagozódásra, nem adott kellő alkalmat arra, hogy éppen a specializálódás miatt nagyobb számban megjelenő tanítók, tanárok és lelkészek egymással találkozzanak. Még a lelkipásztorok közül is kevesen voltunk az összes napokon jelen. Különösen a tanítóknak és tanároknak kellett nagyon hamar hazamenniük, tekintettel a kezdődő iskolai életre. A nőszövetségi napon és a nagygyűlésen már csak alig néhány tanító és tanár vett részt.

A nagyhét most is, mint mindig, kiváló alkalom volt irányító gondolatok keresésére és adására. Itt most eltekintünk az egyes előadások tartalmi ismertetésétől, csupán azt állapítjuk meg örömmel, hogy különösen a tanítók és tanárok napja mutatott meglepő erőt és határozottságot különösen az előadásokon keresztül. Nagyon világosan látó, élni akaró és lendületes hitű tanítói és tanári kar lett bizonyosságot tettekkészségéről és áldozatos életéről. Böjthe Zoltán, abafáji tanító „A szórványok gondozása és a tanító” c. előadásával felejthetetlen nyomokat hagyott hátra hallgatói lelkében. A tanárok napján

Dr. M a k k a i Sándor, püspök bevezető szavai és J á r a y István, igazgató „A tanárság” c. előadása maradandó értékű megnyilatkozás volt kollegiumaink speciális szerepe és létjoga mellett. A lelkészek napján a belmisszió és egyház viszonyának kérdése az előadásokban elvi és gyakorlati tisztázást nyert. A megbeszélések során azonban sok tájékozatlanság mutatkozott meg. Egyéni meggyőződésünk az, hogy az utóbbi időben kissé visszaszoruló belmissziói kérdéseket az egyház közvéleménye előtt ismét hangsúlyozottan előtérbe kell állítani. A hozzászólások közül nagyon kevés érintett speciálisan belmissziói kérdéseket. Még ma is sokan félnek az igazi, szószoros értelmében vett valódi belmissziótól. A lelkipásztor tanulmányairól szóló előadásokat, sajnos, az idő rövidsége miatt nem követte megbeszélés. A reggeli áhitat címen tartott bibliamagyarázatok nem pótolták a megelőző évek reggeli biblia tanulmányozó és elmélyülést kereső bibliáóráit.

Ha különösen testvéri találkozás szempontjából voltak is nehézségei a nagyheteknek, az ebben a formájában annál alkalmasabbnak ígérkezett arra, hogy meg lehessen ismerni az egyházi élet speciális kérdéseit és az egyház állapotát. Az, aki nemcsak az előadásokat és a felszólalásokat, hanem a nagyheten mozgó sokaságot, a megnyilatkozó figyelmet és fegyelmet is szemlélte és hallgatta a jegyzőkönyvön kívüli beszélgetéseket is, hű képet kapott az egyes munkaágak és az egész egyház állapotáról és kérdéseiről. Az ö n t u d a t o s a n megmutatott kép egységesebb volt, mint az eddigi nagyhetek képe. Ellentétben, nagyobb véleménykülönbségek nem nyilatkoztak meg. A nagyhét ebből a szempontból csendes volt. Nem volt semmi szenzációja. Az iskolai kérdések tárgyalásának egy-két pontjától elte-

ban a vallásos sajtó, amit találóan fejez ki Carlyl, amidőn azt mondja, hogy az ujság helyettesíti a szószéket. Sőt Spirago még hozzá teszi: a sajtó munkája szélesebb körű, mint az elszigetelt szószéké, hiszen az íge hirdető szónok csak vasárnapokon beszél alig fél óráig egy pár száz hívőhöz, míg az ujság naponként tíz-, sőt százezer embernek szól, s egész nap előttünk áll. Ezért a sajtó nagyobb hatalom még a szószéknél is.

És ha helyes — aminthogy logikailag helyes — ez a meglátás, a valláserkölcsi szemlélettel a tudományos szemléletet szembe állítók ellenében, mennyivel fokozottabban helytálló azzal, a sajnos gyakorta moralisanitenben fetregő internacionális irányzattal szemben, amely ma a napi sajtó legnagyobb részének éltető eleme.

A meggyötört ember, aki kenyérkereső gondolatai között nem ér reá a magába szálló mélyebb gondolkodásra: elolvassa naponként ezt a finom mérget, akaratlanul lélegzi magába a pokol csiráit.

Igy alakul ki egy olyan tömeghatás, amely hekatomba számra szedi áldozatait, s gyártja az újabb szenzáció anyagot a tömeg pénzére spekuláló, soha ki nem elégíthető sajtó számára, mely a körforgásban a materializmuson, szocializmuson; és végül az anarchián keresztül logikai szükségszerűleg juttatja el az emberiséget az életborzadályok szakadékaiba.

Nem tulzó az a meglátás, hogy a mai világpolitikai zürzavar, a népek egymásra uszítása, az ezekből fakadt s ma még mindig dúló gazdasági-, pénzügyi-, agrár- és minden egyéb válság, az internacionális világsajtó garázdálkodásának az eredője.

Az emberek nyugtalanokká, figyelmetlenekké, elégedetlenekké váltak. Elégedetlenek a meglévő intézményekkel, a környező keretekkel. Érzik, hogy a gépezet működésében hiba van, de nem tudják, hogy hol és hogy mi az. Valami ismeretlen után vágynak, de nem tudják, mi az.

Igy volt ez a keresztyénség bölcső korában is, sőt bizonyára ilyen, vagy hasonló viszonyok hívták életre azt.

Ha tehát a sajtó egy összefogó nagy lendülettel a keresztyénség kétezredéves etikájához tér vissza, melyet cserben hagyott, vagy legalább is háttérbe szorított be nem vált új eszményekért, de főként a pénzért: bizonyára reformálódni fog a világ.

A történelem és az élet megkérdhetetlen logikája szerint, a népek közötti adáz gyűlölségnek, erkölcsi, anyagi válságnak, a ma emberére reászakadt sok-sok nyomorúságnak egyetlen módon lehet gátat emelni: Krisztusi alapon.

Rávezetésével a társadalomnak, az egyes

embernek, erre a világszemléletre és az ebből fakadó lelki megnyugvásra. Rávetíteni naponta a rotációs gépeken keresztül a küzdő emberre az evangéliumi szeretet éltető balzsamát, ennek rostáján át bocsátani minden közleményt, amely a sajtó ügynökségek rideg tudósításai alapján, a tudni vágy kielégítésére napi szükséglete a ma emberének.

Igy jó a vallás érintkezésbe a való élettel, ami hova-tovább elkerülhetetlen. Alkalmazkodnia kell a modern életfelfogáshoz, hiszen Krisztus sem merő dogmatikát tanított. A körülötte zajló életből és annak látható körülményeiből vette példázatait. Isten végtelen jóságát, atyai szeretetét a mindennapi történéseiből vezette le szemléltetően hallgatóinak.

Igy kell tennünk, annál inkább, mert miként Jézus mondá: a tömlő, mely ki van téve az élet viszontagságainak, újításra, kicserélésre szorúl, különben megtörténhetik, hogy az isteni életadó ital elcsorog, szétfolyik belőle.

Hogy is mondja Pál apostol?

...a mi vitézkedésünk fegyverei nem tesznek, hanem erők az Istennek, erősek lerontására, lerontván okoskodásokat és minden magaslatot, amely Isten ismerete ellen emeltetett és foglyúl minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak.

E képen verődik vissza az íge fényes reflektorából a vallásos sajtó gigantikus contourja, miért is vonjuk le ebből a református sajtó helyzete és feladataira vonatkozó tanulságokat.

A református sajtó világító tűoszlop, amaz égő csipkebokor az élet rögös országútján.

Miért is, mintha csak erre a sajtóra mondta volna Deák Ferenc: a sajtó erkölcsi színvonalának feltétele az, hogy ne hazudjon, viszont az igazságot se hallgassa agyon, nehogy azáltal szolgál sorba súlyedjen alá.

Tükrözze vissza kora eseményeit, nagy erkölcsi problémáit, hiszen elsősorban Istennek szava és csak mellékesen üzenet.

Szinte szálló igévé vált már a mondás: „Ha Pál apostol ma élne, bizonyára ujságíró lenne“.

Gondoljuk el csak a világ képét, ha azokat a tízes és mégis mélyen szántó apostoli leveleket sok százezer példányszám ujság repítette volna széjjel annak idején!

Az az írásaiiban oly bámulsáatosan termékeny apostol mennyi szellemi, erkölcsi kincsrel lepte volna meg az emberiséget, ha rotációs gépek állottak volna rendelkezésére!

Az az örömhír, az az evangélium, melynek révén a legrégebb hírszolgálat az egyházé, hogy áradt volna morajló tengerként a világ emberiségére napról-napra és nem évszázadok nehéz fáradságán át. Hol lenne ma az emberi-

még mindig küzdenie kell a közönnyel. Szerkesztő, kiadó munkáját kevesen támogatják. A lelkészi elem nem győzi, világi elem nem kívánja az előfizetést. A hirszolgálat is roppant gyenge, esetleges. A hirdetés ügy sincs kifejlődve, mitől pedig sok lenne várható. Égető hiány a különböző világi lapok előfizetőiről a ref. sajtó kataszter, pedig ez lenne az egyik fő statisztikai alap, s enélkül az olvasóközönség sem szervezhető be.

Itt nálunk pedig, a kibontakozás korát élő egyházi sajtónk, specializálódott. Kerületeink hivatalos lapjai mellett, egyes egyházközségek, — helyi érdekeken szűk keretüknél fogva is felülemelkedni alig tudó, — hirdetői, értesítőire, továbbá lelkészi, ifjúsági, női, stb. folyóiratokra, lapokra. Ezek mellett alig egykét olyan sajtó orgánusra, mely egyetemes érdekek szolgálatában áll.

Vitán felül álló, miként csakis a decentralizálás keretében történhetett a kiindulás. Az első lépés minden téren a helyi közvélemény megteremtése, kialakítása. Ez pedig centralisztikus alapon nem történhetik.

Az egészséges építkezés valóban csak az, ha az épületet a fundamentumból kezdjük építeni, nem pedig felülről.

Elérkeztünk azonban Istennek, hála már óda, hogy az elaprósodott, mondhatni darabokra tört egyházi sajtó terén megteremtessék a kívánatos egység.

Mint mindezek koronája, reánk nézve is óhajtható lenne a napi sajtó, melynek érdekében katolikus testvéreink oly szép tanúságot tettek a napokban lezajlott nagy gyűlésükön.

Hogy azonban a ref. napi sajtót anyagilag életre hívassuk, ahhoz olyan nagy alapra lenne szükség, melyre jelen adottságunk mellett nem számolhatunk. Amíg elérkezhetik ennek ideje, lelkészeink igyekezzenek személyes érintkezést keresni a napilapok szerkesztőivel, s így törekedni a keresztyén szellemnek behatolására a napi lapokba. Ime Amerikában a legnagyobb napilapok évek óta közölnek vallásos, egyházi vonatkozású építő cikkeket. Sőt a vasárnapi iskolai leckék kidolgozásai is megjelennek már az egyes napilapok vasárnapi számában.

Ellenben ismétlem, egyházi sajtónk terén minden esetre megvalósítandó nálunk is a kívánatos egység, a meglévő és partikuláris érdekeket szolgáló orgánumainknak egy egységes és közös lapban való összefogásával.

A ref. egyháztársadalom folyóirataként „Kálvinista Világ“-ban, annak életre hívói és tudós szerkesztői, meg is adták már azt a mustármagot, mely kellő ápolás, ügyszeretet, de főként önerzetes kálvinista akarat és áldozatkészséggel ezen összefogó, közös nagy lappá kifejleszthető. Egyelőre legalább hetenkinti meg-

jelenéssel. Valamint azzal paralel haladólag, a múlt évi nagyhetünkön elhatározott Presbyter című időszakos lap, úgy egy népies modorba írott társalappal, melyek valódi pionir munka végzésére vannak hívatva a helyes irányú ref. öntudat elmélyítése, valamint népünknek tudományos és gyakorlati ismeretekkel ellátása terén mai kisebbségi elhagyatottságában.

A ma világot uraló eszmearamlatok egyik élenhaladója u. i. az egységre törekvés, mely fellelhető az evangéliumi egyházak kebelében is,

Ez az egység megteremtendő egyházunk társadalmában és közfelfogásában is, hogy az ennek eredőjeként kitermelendő egységes közvélemény, átütő erejű ható erő lehessen, s életorsunk irányításában meghallgatást követelő súllyal bírhatson.

Ezt az egységes törekvést úgy szolgáljuk, ha a tiszta, történelmileg kialakult ref. keresztyén világnézeten átszűrődő élet ideálok és gyakorlati programokkal, egyházunk minden fontosabb kérdésére, elvi alapon vetünk világosságot, s ezen keresztül egymás jó indulatú megértésével igyekszünk kialakítani a közfelfogást.

Önerzetet nyerünk ezáltal befelé és megdönthetetlen erőt reprezentálunk minden esetre kifelé.

Ott van az a nagy probléma, amely az egyház és az állam közötti viszony terén jelentkezik.

Nyilvánvaló, hogy ezt a kérdést nem tekintjük még végleg lezártnak a mai kultusz-törvénnyel. Évszázados jogaink ereje nem intézhető el ennek reánk oly sokban hátrányos és sokban vállveregetve kezelő rendelkezéseivel. Az annak reformjára irányuló jogos törekvésünk már egymaga elegendő ok lehet az egységes közszellemnek egy egységes sajtó útján történő kialakítására.

Vagy ott van felekezeti iskolánk égető sebe.

Az iskola, mint általában az egyház, első sorban látható eszköze Isten országa eszményének. Minden erőnk és képességünket le kell tehát kötnünk szolgálatukban, hiszen azok még ezen csak érzékelhető mivoltukon kívül, nemzeti kultúrszerveink is.

A háború előtti időkből áthozott tradíciónk az a kínos zavar, mely e két főkérdésben uralkodik a lelkeken.

Református egyházunk a míg egyfelől jogosan és alapításának tradíciója szerint szabad egyház, másfelől közjogi alapon az államtól várja, fentartásának egyik bázisaként, az államsegélyt.

Bifurkálódik a két típus, s ez annyira beidegződött már nem csak nálunk, de általában minden evangéliumi egyházban, hogy a szigorú norma felállításának és úgy befelé, mint kifelé, — sőt államközileg leendő elismertetésé-

nek, és további vitákat kizáró végleges megállapításának tizenkettedik órájába érkeztünk, ha az erkölcsi világrendet fentartani és az állami élet talpkövévé tenni akarják.

De ott van az életbevágó kérdések másik fontos csoportjaként egyházunk törvényeinek és ezzel összefüggőleg liturgiális és egyéb nagy problémáinak megnyílt zsinatunk asztalára kerülő halmaza.

Mennyire szükséges, hogy a szinarany ki-termeléséhez mindezek egységes erős közvélemény megvitatásában részesüljenek.

Zsinatunk permanentiában van és foglalkozni fog a legfontosabb kérdésekkel.

Hol van azonban az egységes közvélemény, amely pedig minden törvényhozásnak komoly bázist nyújtó nélkülözhetetlen előfeltétele?!

Vagy ott van a misszió kérdése, melynek minden ágában részletekre menőleg, annak különös természetéből, a helyi körülmények adottságából és esetenként specializálódó strukturájából folyólag: általános törvénnyel rendelkezni sem lehet. Az a törvény kötetekre menő paragrafust állíthatna be, bizonyára maradna mégis olyan terület, melyre nem lenne benne található tételes intézkedés.

A kérdésnek ez a nagy komplexuza azonban egységes közvélemény kialakulásával, egy egységes sajtóban lefolytatott elvi és gyakorlati vita útján, önmagában nyeri megoldását. Megszűnik ezáltal ezen evangélium-mozgalomnak sok tekintetben rendszertelen, sőt sokszor egymást gátló hálózata, amely bizony néha károsan befolyásolja minden jószándéka mellett, a hivatalos egyház tekintélyét, s kan-lár nélkül maradva, könnyen a pietizmus víz-eire sikklik.

Mindezek a csak nagyvonásokban érintett kérdések, egyedül a velük összefüggő és hátterükben álló nagy világnézeti és elméleti kérdések tisztázásával nyerhetnek az evangéliumi egyház történelmi hivatásának megfelelő megoldást. Ez pedig a publicisztikai megvitatást igényli, mert nem lehet olyan nagy elme, aki vállalhatná a felelősséget az önmagában, egyedül történő döntésért.

A rationalis ekonomiat vezetjük be ily módon négy évszázados egyházunk belső életébe, mit ha nem teszünk, könnyörtelenül száguld át felettünk az élet zakatoló üteme, mely megállást nem ismer.

Végezetül ismét csak Pál apostolt idézem:

...Lerontván okoskodásokat és minden magaslato, amely Isten ismerete ellen emeltetett és foglyul ejtvén minden gondolatot, hogy engedelmessédjék a Krisztusnak!

Ezt tegye a ref. sajtó és ha ebben fogja feltalálni feladatát, meghallgatásra talál mindennapi imánk:

Jöjjön el a Te Országod Atyánk!

„Protestánsizmus és haladás.”

Irta: Kесе Attila.

A téma olyan nagy horderejű, megvilágítása annyira fontos egyházunkra, hogy annak napirendre tűzése, megvilágítása, a közvélemény előtt megvitatása nem halasztható elsőrendű érdeke egyházunknak.

Mielőtt a téma tárgyalásába kezdenék, szükségesnek tartom precizirozni, hogy e szó alatt: „haladás“, itt az emberiség fejlődésének melyik irányát értjük. Bár természetes, hogy a technikai tudományok fejlődése sem közömbös a vallásos élet intenzívebbé tételénél — gondoljunk az amerikai farmok, szét-szórtságban élő lelkeknek repülőgépen való meglátogatására, Ázsia és más földrészeknek a távolság technikai legyőzése által könnyebb evangélizálhatóságára, a missziók útjának megkönnyítésére, a rádióprédikációk közvetítésére — mégis haladás alatt nem a technikai fejlődést, hanem az emberi gondolkodás új irányait, új világnézetek, szociális irányzatok alakulását, az emberiségnek új társadalmi berendezkedés felé való haladását értem. Hogy Isten gyermekeinek helyzete milyen a jelen társadalomban, az két szempontból is igen fontos. Először, mert a szeretet nagy imperativusa következtében nem lehet rám nézve semleges embertársaim nyomorúsága, másodszer mert a vallásos lélek az egyházban találja meg a maga organizációját és ezen keresztül juttatja kifejezésre érzéseit és ez őrzi hitének évszázados gyümölcseit, az egyház pedig társadalmi berendezkedésekhez fűzi a maga kapcsait s ezeknek mozgása, ingása vagy szilárdsága ugyanakkora erővel hat vissza az egyházra is.

A protestánsizmus a maga lényegénél fogva a haladásnak testvére, osztályos társa kell legyen. Ahol megakad a fejlődés, a protestáns gondolat kell segítségére siessen. Gondoljunk az emberi szűk látókör, hatalmi érdekek, beteg konzervativizmus által emelt gátat, barrikádot szétvetni, s viszont maga a haladás kell megvédelmezze a protestánsizmust a reakció minden sötét lelki támadása ellen.

A vallás fogalma mindig életet jelentett. Az élet fogalma pedig mindig szabad mozgást, haladást, fejlődést jelent, szemben a stagnálással, sorvadással. A keresztyénség a maga hajnalhasadásával micsoda óriási lépés, megmérhetetlen haladás volt a pogány világ és zsidósággal szemben, értve úgy az Isten fogal-

mát, mint az emberek testvériségéből következő társadalmi elismerését az egyénnek. Jézus egy pillanat alatt nivellálta a társadalmat a maga nagy vértelen passzív forradalma által. Királyi polcra emelte a halászt és vámszedőt, megalázta a vezető osztályokat s az első lenni akarókat szolgájává tette a többieknek s az abszolút testvériség gondolatával felszabadította a rabszolgát. A vezetőosztályok erre a maguk világnézete szerint csakugyan nem felelhettek egyébbel, mint a maguk véres forradalmával, a kereszttel. De minden kereszt ellenére nemsokára alakul egy keresztyén társadalom, melyet az Ap. Cselekedete II. 42—47-ben így ír le: „És foglalatosak valának az apostolok tudományában, és a közösségben és mindenük közös vala. Jóságukat és marháikat szétosztották, amint kinek-kinek szüksége vala.“

Az ezután következő korszakát az egyháznak a vilá hatalom után való harc foglalja le. Az egyes zsinatokon megalkotja a maga dogmáit, kifejezesezett hatalommá válik, amelynek lezárt és stabil minősége van s majd ő szegődik az államhatalom szolgálatába, majd az államhatalom az övébe, hogy minden haladó eszmét elnémítson, minden szabadgondolkodót a maga ellenségének lásson. Így érthető meg az előreformátorok talpa alatt felgyuló máglya, az inkvizíció borzalma s Wicliffe hamvainak a Rajnába való szórása.

Az Isten felel minderre a reformációban. És lesz a reformáció a haladás, a szabad gondolat pünköshti lelke. Mit jelentett Luther, Kálvin protestántizmusa? Egy új, a szabadság napfényében fürdő világot. Felszabadult gondolatot és felszabadult embert. Amikor a reformátorok a pápa hatalmát megdöntötték s visszaültették helyette trónjára az Istent, ugyanakkor minden emberi hatalmat megfosztottak abszolútságától s ha sikerült is azt egyeseknek időnként magukhoz ragadni tirannusi módra, ez a protestáns ember szemében rövid ideig tartó bitorlás volt, mely felett előre ott lebegett az Isten ítélete. A protestáns társadalom mintaképe az új és modern Genf lett, ahol „üres szórakozások helyét elfoglalta a becsületes munka. Mindenkinél dolgoznia kellett. Munkaképtelenekről, nyomorgókról, árvákról az egyház gondoskodott, mindenki köteles volt gyermekét iskolába járattatni. Tilos volt a dorbézolás, rend, tisztaság sugárzott az utcákon, ahol egykor egymást érték a csapszékek, a mulató tanyák.“ A fényűzés eltűnésével céltalanná tette a vagyonszerzést s Kálvin kórházi tervete megszüntette a munkások aggodalmát, „nagy gondot kell fordítani a kórházra, találgának ott menedéket a betegeknek kívül az elaggottak, a dolgozni nem tudók, szegények. Legyen külön helyiségük a munkára képte-

leneknek, öregeknek, özvegyeknek, árváknak“ „A kórháznak semmiben szükségét szenvedni nem szabad“ A koldulást eltiltják, mert ilyen társadalmi berendezkedés mellett, ez fölösleges. Ha mindezeket a mai kor szemüvegén nézzük, akkor is bámulatba ejt tökéletességével, de ha a kor szelleméhez mérjük, egyenesen ideálisnak mondhatjuk.

A protestáns uralkodó példányképe a magát sáfári vonásokkal díszítő fejedelem, aki sem hatalmát, sem vagyonát nem tekinti magáénak, hanem azzal a közt szolgálja, beépíti iskolákba s szellemi értékek alakjában adja vissza a népnek, mint Bethlen Gábor, Erdély fejedelme, — míg a katolikus uralkodót a gondolat- és vallásszabadság, a nemzeti élet, nyelv és műveltség elleni harc foglalja le, mint a Habsburgokat Magyarországon. Bekerült a nemzeti nyelv a templomba és iskolákba s a szabad vizsgálódás új utakat nyitott, a nép őseréje érvényesüléshez kezdett, nemzeti egyházak alakultak s leszakadnak Róma idegen tejjé emlírtől rákényszerítettek önerőik kifejtésére, megtanultak szabadon élni és haladni.

Társadalmunk akkori két leghatalmasabb tényezője a földesúr és jobbágy volt. A reformáció szellemében nem nézhetette továbbá harmának a földesúr a jobbágyot, a jobbágy nem földöntúli hatalomnak az urát. Mindkettő megtalálta egymásban az embert s ha a külső felszabadulás nem is fedte a belső felszabadulást, de az okozatnak követni kellett az okot.

A protestáns pap példánykép lett. Lemondott nagy jövedelméről, csalhatatlanságáról, s lett igénytelen vándor apostola a hitnek, sokszor megalázott, de mindig szolgálja a gyülekezetnek, nem ismerve és nem irigyelve a főpapok és földesurak zsarnoki hatalmát s ezzel lendítette, szolgálta a nagy testvéri gondolatot, egyedül a munka után járó tisztelet és jövedelem forradalmi gondolatát.

A protestántizmus nem álló tó, haladó folyam. „Semper reformari.“ Vagy a Kálvin asztalára írt szavak: „Ha nem lesztek reformátusabbak a reformátusoknál, katolikusokká lettetek.“ Ezzel a momentummal kell szembe nézzünk a jelennel és a jövővel. Protestántizmusunk nem lehet arra utalva, hogy üdvös nagy társadalmi átalakulások mint néhez koloncot vonják maguk után, ő kell legyen ezek előidézője s ha kell — fékje. Hogy ez az erő a magyar történelem folyamán hogy érvényesült a szabadságjogokért való küzdelemben, hogy érlelte a jobbágyság felszabadítását, szolgálta nemzeti műveltségünket, az mindenki előtt ismeretes. S hogy a háború előtti években éppen a legprotestánsabb Debrecen püspöke követeli a secularizációt és

* Kálvin egyházi rendszabály tervete, melyet Genfben való visszatérése után készített.

más egyházi férfiai is erősen radikális irányba hajlanak, azt is éppen a protestántizmus haladó szellemének tulajdonítom.

Ennek az erőnek érvényesülnie kell ma is. Az emberi jogok minden adottsága dacára is, két tábor áll egymással szemben. Tőkésék és tökétlének, vagyonosak és vagyontalanok. Ahol a protestáns gondolat ismeretlen, mint Oroszországban, vad vérfolyamban vezető-dött le a két osztály ellentéte. A protestáns úrnak kell tudni szolga lenni és a szolgának kell tudni úr lenni a szó legszorosabb értelmében. Amint beláttuk, hogy a szekták ellen egyetlen eszközzel lehet küzdeni, több vallássossággal, úgy be kell lássuk, hogy a szélsőséges társadalmi irányzatok ellen is csak egy fegyver van, a több szociális érzés. Én nem csak megértem, hogy az angol papság nagy többsége szocialista, de nem is tudom ezt más-kép elképzelni.

Vezetőink szeme az utóbbi évek alatt kezd efelé a kérdés felé fordulni. Csak minél kevesebb legyen az elmélet. És készen van. Az evangéliumban. Szeresd a te felebarátodat, mint „tenmagadat“, „egymás terhét hordozzátok és így töltsétek be Isten törvényét“. Ezt kell gyakorlatiasítanunk.

Igen, a nyomor látása mindig megdöbent. Akkor is, ha a Rákóczi-úti templom mellett látjuk sorban állni és nyomorult 20 fillérre várni a kenyéرنélküliek tömegét, akkor is, ha nyomor-tanyán látjuk gyógyszer és segítség nélkül haldokolni a kenyérkereső apát, de a megdöbbenésen felül engem még elfog valami szegyenkezés, míg ezek úgy állanak, pusztulnak el itt, engem otthon gazdagon terített asztal vár. A glória nem az én fejemen van, hanem mindig azén, aki többet szenved, nehezebb keresztet hord. Én pedig hitvány Cyrenei Simon vagyok, aki nem vállalom szembejövő testvéreim keresztjét s ezt az érzésem nem némítja el az odadobott alamizsna sem.

A tél folyamán történt. Addig írtak az újságírók a nyomortanyák rémségeiről, míg Chirila, a szegényosztály főnöke, — maga is nemesszívű emberbarát, — ankétra hívta össze az egyes felekezetek képviselőit, hogy a tennivalókat velük megtanácskozza. A düh fogott el a magunk tehetetlensége miatt. Hát az újságírók, politikai hatóságok látják meg először a nyomort, ők hívják minket ankétra és nem mi őket?! Mi, akik Krisztus köntösében járunk a nép között, nem mi rázzuk fel őket? Süket fülekkel aktákat intézünk, míg ablakunk alatt sír, jajgat és kiált az élet.

Jóleső érzéssel olvasom azt a bátor színvallást és a református világnézet ébredésének, amely e szavakban megnyilvánul, „a nyomor és igazságtalanság oly nagy, okai oly mélyen gyökereznek a társadalmi rendben,

hogy a jótékonykodásnak eszközei nem elegendők arra, hogy úgy lehessen változtatni a társadalmi rendet, hogy a baj okai megszűnjenek. Szociális politikára van szükség, a keresztyén közösségeknek érvényesíteni kell akaratomkat az állami élet alakításában“. (Ref. Szemle, 17. sz. „Szociális kötelességeink.“) Hogy mennyire nem elég a jótékony-ság, idézem Szabó Ervinnek, a magyarországi szocialista párt egyik vezető egyéniségének következő, megkapó szép szavait: „az, hogy az osztálytudatos proletárság nem appellál az uralkodó osztályok jószívére, sem az államhatalom engedékenységre, hanem ellenkezőleg bizalmatlansággal fogad mindent, amit önként adnak, és a társadalmi bajok enyhítéseit, a reformokat csak akkor fogadja el, ha meg van győződve, hogy minden szervezethez, fegyelmhez, elszántsághoz erejével kikényszerített engedmény, — az osztálytudatos proletárságnak ez a taktikája az emberi tökéletesség legnemesebb forrásainak: az önerőbe vetet hítnek, a saját munkája értéke tudatának az öntevékenységnek fénysugarával lopja be a tudatos proletárság szívébe. Egész embereket pedig csak így kapunk, ha munkájuk testük és lelkük legnemesebb tehetségeivel és nagyságaival összhangban van“. (Szabó Ervin, A szocializmus, 1904).

Ha haladni akarunk, feltétlen tisztában kell legyünk a kor eszmeáramlataival, feltétlen közgazdásznak, sociológusnak kell lennünk. Tisztában kell lennünk a tőke és munka viszonyával s a munkásnak, mint testvérenek sorsával. Milyen gyorsan napirendre tért a kor az utóbbi idők azon felfogása felett, hogy a papnak gazdasági szaktanítónak kell lennie. Minta gazdának. S csak most jöttünk rá, hogy ennél százszorta nagyobb feladat azzal törődni, hogy a nép munkájának gyümölcse ki-nek az ölébe fog hullani.

Míg a többtermelés hangzatos jelszavával buzdítottam a gazdákat, elfelejtettem figyelmeztetni, hogy a zsák, amelybe termését elraktározza, lyukas. Hányszor töprengtem magamban, mikor nyáron gazdag mezőinken jártam, kié lesz a termés, ki szedi le népeni verjékének gyümölcését? Tisztán láttam, hogy a jelenlegi kamatláb mellett elveszíti termését. És szabad-e, hogy e felett némán álljon a protestántizmus?

Szabad-e nekünk elvi jajgatásokkal megállani akkor, mikor az élet cselekedet vár tőlünk. Egy eclantás példát hozok fel rá. A parlament tárgyalja az új szesz-törvényt. Irányzata az alkohol termelést lefokozni, a fogyasztást csökkenteni. Ez ellenkezik a szeszgyárosok, a gyáraknak termelő gazdák érdekeivel s késhegyig menő harcot indítanak a javaslat ellen. A vitézt figyelem, mert szerintem ez nem csupán gazdasági kérdés. És egyetlen

erkölcsi testület, egyetlen Nőszövetség vagy Egyesület nem siet támogatására a miniszternek egy felirattal, egy memorandummal, hogy ellensúlyozza az ellenpárt titáni gazdasági érveit a maga súlyos erkölcsi érveivel. (Míg a napilapok hasábjain egy antialkoholista meg nem szólalt és mintegy egyedülálló gyenge hang ki nem fejtette az alkohol romboló, destruktív hatását.)

Haladnunk kell. Igaza van. „Szociális kötelességeink“ írójának (Ref. Szemle 17. sz.), „szociális politikára van szükség, a közösségnek kollektív tevékenységére. A keresztyén közösségeknek érvényesíteniök kell akarataikat az állami élet kialakításában“ Ami annyit is jelent, hogy a mi socialismusunk nem lehet tisztán a meliorismus. Igaz, ha egyszer az embert lelkileg jobbra tettük, vagyis amint az ember felöltözi a Krisztust, megszűnnek a társadalmi bajok, de a jobbulást csak elősegíti, ha vallási értékeinket szervezetekbe építjük be, például a testvéri szeretetet szövetkezetekbe, kollektív alakulatokba. „A történelem útja a szabadabb életformák és a szabadabb ember felé halad. Ez az út pedig a protestantizmus felé halad.“ Ezt mondja D. V. „A protestantizmus és haladás“ cikkében. Fordítva is lehet mondani. A jövő társadalomban sokkal inkább le lesz kötve az ember a közösség számára. Bírvgya, vagyonszerzése, hatalmi köre korlátoztatik, viszont lelki értékeinek megszerzésére, kiművelésére mindenki kedvezőbb életfeltételekhez kell jusson.

Wilde Oszkárnak van egy gyönyörű munkája arról, hogy ahol a kedvezőbb, kielégítőbb életfeltételek mellett nem lesz célja a bírvgynak, a kapzsiságnak és más felebarát elleni indulatoknak, mint fognak ezek az emberben visszafejlődni, elsovadni. Legyen szabad végül ugyancsak Szabó Ervintől idéznem: „Az emberi kultúra fejlődése azt mutatja, hogy azon mértékben, hogy amint a társadalom összműködés a társadalomban élő emberek tisztán vegetatív szükségleteinek kielégítését biztosította, az illető társadalom emberei tehetségük, munka kedvük annál nagyobb részét fordították szellemi javak termelésére, a szellemi kultúra kiépítésére“ Az emberek szabadság eszménye annál inkább terelődött a szellemi térre, gondolkozásuk, munkaerejük minél kisebb részét foglalta le a gazdasági szükséglet kielégítése. A jelen szabadságképzete helyébe, mely az érvényesülés a gazdasági téren, új szabadságképzet alakul majd, annak lehetősége, hogy szellemi téren dolgozzanak, érvényesüljenek. A kielégítettség bizonyos fokán túl az anyagi szükséglet kielégítésének semminemű vágya nem ingerel többé. Ellenben szellemi szükségleteinknek az a természetük, hogy magasságuk irányában differenciálódnak, finomodnak, sokasodnak, mély-

ségben és szélességben terjednek. Végtelenek, határtalanok“

Ugy van. Maga a tökéletesség fogalma végtelen és határtalan. „Legyetek tökéletesek mint a ti Mennyei Atyátok tökéletes.“ És efelé a tökéletesség felé haladunk mi is, Istennek protestáns gyermekei. És e tökéletesség teljességét látjuk mi Istenben, a mi Atyánkban, és az ő országában, az Isten országában.

Magasabb, tökéletesebb emberi eszményt még egy irány sem tűzött ki az emberiségnek, mint a mi protestantizmusunk. Ez életeszmény kialakítása, bírása nem jelent stagnálást, mert efelé ez életeszmény felé vezető út végtelen és örök. Minden irány, mely ettől az eszménytől eltér, lehet cronologice haladó, de lényegénél fogva destructiv. Azért minden haladó irány meg kell hajoljon a protestantizmus előtt, és háláját az emberi eszmény kiforrásáért kell elismerje, hogy azt magáévá tegye, azt szolgálja.

Soraimat a theológiai egyháztörténelmi tanszék nagy nevű professorának következő szavaival zárom be: „Az igaz kálvinista pedig született reformer, aki előtt Isten nem annyira ok, mint az életfolytatás örök utólérhetetlen célja, aki éppen ezért egész történelmét állandóan mozgásban tartja.“*)

Mit és mit ne olvassunk ?

Schopenhauer szavai az irodalomról, mintha ma mondaná!

Az irodalomban sincs másképp, mint az életben: akárhová megy az ember, mindig rábukkan az emberiség javíthatatlan cső-eselékére, amely mindenütt légiószámra van, mindent befölt és bemocskol, mint nyáron a legyek. Innen van az a rengeteg sok rossz könyv, az irodalomnak ez a konkolya, amely megvonja a tiszta buzától a táplálékot és megfojtja. Magukhoz vonják ugyanis annak a közönségnek idejét, pénzét és figyelmét, amely jogosan a jó könyveket és nemes céljaikat illeti meg.

A rossz könyvek tehát nemcsak haszontalanok, hanem tényleg ártalmasak. A mai egész irodalom kilenc-tized részének nincs egyéb célja, mint hogy a közönség zsebéből néhány tallért kihegedüljön: erre a célra esküdt össze szerző, kiadó és kritikus... Néhány garasért leszállítják rossz fércelményeiket, amelyekkel az olvasó izlését és kőrük igazi műveltségét elpusztítják.

Olvasmányaink tekintetében tehát az a művészet, hogy mi ne olvassunk, renki vül fontos. Ez a művészet abból áll, hogy azt az írást, amely minden időben épp a közönség nagyobb rétegét foglalkoztatja, vagy amely körül lárma van, ne vegyük ezért ok-

Dr. Nagy Géza: „Kálvinista jellemképek.“

vetlenül a kezünkbe. Az ilyen könyveket, egyszerűen szólva, a pokolba kellene hajítani, hiszen első évük egyszersmind az utolsó is.

Aztán gondolja meg az ember, hogy aki bolondok számára ír, minden időben nagy közönséget talál; és az ember a maga szűkmarokkal mért idejét ama nagy az emberiség fölé toronymagasságra nyúló szellemek műveinek szentelje, akiket minden időben és minden népnél a hírnév nagyoknak jelöl meg. Csak ilyen írók tanítják és művelik igazán az embert.

A rosszból sohasem olvashatunk elég keveset és a jót nem olvashatjuk elég gyakran: rossz könyv szellemi mérég, megrontja az eszt.

Mint hogy az emberek minden idők legjobb könyvei helyett mindig a legujabbakat olvassák, a mai írók megmaradnak a forgalomban lévő eszmék szűk körében és a kor egyre mélyebben süllyed és eliszaposodik a saját sarában.

(Idézve Tolsztoj: Mindennapra c. művéből. Gutenberg fordítás és kiadás).

Lelkipásztori konferencia.

Aug. 19—21. napjain három áldott napot töltött együtt *Görgényszentimrén* Biró György lelkész és a gyülekezet testvéri vendéglátása mellett 19 ref. lelkipásztor: Bakk József, Adorján Antal, Biró György, Bucsy Endre, dr. Gönczy Lajos, Hegyi András, Imreh Dezső, dr. Imre Lajos, dr. Illyés Géza, Kertész Márton, Kósa Mihály, Maksay Albert, Nagy András, dr. Nagy Géza, Olajos László, Székely János, Torró Gyula dr. Tavaszy Sándor és Váradi Albert. Minden napot áhítattal kezdtünk és zártunk be. A reggeli áhítatok Igéje Jeremiás 23. része, az estieké János ev. 10. része volt. Konferenciái megbeszélések és előadások töltötték ki a három napot. *A lelkipásztorok szervezkedése, annak módja és célja, A lelkipásztor és a szociális kérdés, A cseléd és tanonc kérdés* voltak a megbeszélés tárgyai, az előadások témája pedig „*A hit értelme a ref. életben*” és „*Az ígehirdetés válsága*” volt. A megbeszélések eredményeként konferencia kimondta: 1. kívánatosnak tartja, hogy a zsinati törvényhozás a lelkési stb. értekezletek mellett törvényileg biztosítsa az egyházi tisztviselőknek az egyház keretein belüli szabad szervezkedésének lehetőségét. 2. Egyházunk jövődjére érdekében sürgős és elengedhetetlen kötelességének ismeri a cseléd és tanonc gondozásának minden vonalon leendő azonnali intenzív felvételét, az egyház tagjai és egyeteme figyelmének e végtelenül fontos és sürgős munkára való irányítását. 3. Szükségesnek tartja, hogy egyházunk nyíltan és határozottan, szóval és tettel fog-

laljon állást a mai ember érdeklődésének homlokterébe nyomult szociális kérdéssel. Evégből fellívja a lelkipásztorokat e kérdés elmélyedő tanulmányozására, és a kérdés elvi tisztázása és gyakorlati megoldása érdekében a megbeszélés eredményeit összefoglaló munkaprogramm készítését és nyilvánosságra hozását határozta el, hogy ezáltal egyfelől a figyelmet e kérdésre irányítsa, másfelől testvéri segítséget nyújtson mindazoknak a lelkipásztoroknak, akik érzik a felelősséget, amely a világ szociális nyomorúsága miatt az egyházat és a lelkipásztorokat terheli. Annak a vendégszeretnek, mellyel a gyülekezet tagjai a konferenciázó lelkipásztoroknak szállást adtak, viszonzásúul egy presbiteri és egy nőszövetségi konferenciát is tartottunk a presbiterek és nőszövetségi tagok teljes számú részvételével. A görgényszentimrei konferencia minden résztvevője bizonyoságot tehet arról, hogy úgy a lelkipásztoroknak lelki élete, mint munkája szempontjából elengedhetetlenül szükséges a lelkipásztoroknak ilyen testvéri találkozója és kérdéseiknek Isten előtt való megbeszélése. Különösen szükséges ma, amikor Isten mind súlyosabb és súlyosabb feladatok elé állítja szolgálóit és anyaszentegyházát és a világ mind több, elkedvetlenítőbb és legyőzhetlenebbnek látszó akadályt gördít az igazi keresztyén élet és munka éle.

G. L.

Dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek. „Erdélyi Református Egyházi Könyvtár“ XI. kötet, az erdélyi református egyházkerület kiadása, 1930., nagy nyolcadrét, 141 lap. Örömmel üdvözljük a Nagy Géza új könyvét. Meg vagyunk győződve, hogy ez a könyv nem marad csak könyv, nem marad csak irodalmi alkotás, nem marad egy a sok könyv között, hanem olyan könyv, amelyből kilép egy hatalmas hadsereg, és mind több és több szívet fog megszállani és meghódítani az Uristen akarata számára. Istennek tizenkét szolgája jelenik meg az olvasó előtt, mint tizenkét evangéliumi hős, akik valósággal élnek ennek a könyvnek a lapjain és alkalmas ez a könyv arra, hogy annak sorain keresztül megzendüljön az Urnak a lelke és végigfuvaljon az erdélyi őszi rónaságon. Ezek a szolgák, ezek a hős szolgák, ezek a szakadatlan szolgálathoz élő hősei Istennek a következők: Kálmáncsehi Sánta Márton, Méliusz Juhász Péter, Béza Tódor, Károlyi Gáspár, I. Rákóczy György, Medgyesi Pál, Tótfalusi Kis Miklós, Árva Bethlen Kata,, Bod

Péter, Szikszai György, Oberlin, Gróf Kuun Géza. A könyv tudós írójának lelken és írótollán keresztül olyan megkapó közvetlenséggel bontakoznak ki szemünk előtt ezek a nagy személyiségek, mintha maguk mondanák el minden póz nélkül, hogy imel ilyenek vagyunk! Dr. Nagy Géza különös képességekkel van felruházva arra, hogy történelmünk nagy alakjaira vonatkozó adatokat úgy csoportosítsa, hogy azokon keresztül valóban „személyessé” váljanak azok, akik előttünk jártak.

A könyv egysége érdekében kívánatos lett volna, hogy a tíz magyar kálvinista jellem sorából hagyta volna ki a két külföldit s azok helyébe is egy-egy magyar kálvinista jellemet mutatott volna fel előttünk. Ha azonban kritikába bocsátkoztunk, meg kell állapítanunk, hogy ez a könyv szerencsésen egyesíti a tudományos historiai pontosságot és a közvetlenül megragadó subjektív szemléltetést. Megállapíthatjuk, hogy különösen alkalmas arra, hogy *minden* komoly keresztyén emberhez szóljon. Dr. Nagy Géza könyvét a legmelegebben ajánljuk minden olvasónk figyelmébe.

Dr. Kristóf György: Bethlen Gábor és a magyar irodalom. Különlenyomat a Budapesti Szemléből. Nagy nyolcadrét 61 lap. Ára 30 lei.

II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem magános könyörgései. Kis nyolcadrét, 28 lap.

Kristóf György is azok közé a lelkek közé tartozik, akiket lenyűgözött az erdélyi múlt és az erdélyi keresztyén kultúra. Első művével rendkívül áldásos szolgálatot végzett Kristóf György, miután összegyűjtötte mind azokat az irodalmi alkotásokat, amelyek Bethlen Gábort az irodalmi szép formájában kívánják tükrözni. Kétségtelen, hogy ezek az alkotások nem tartoznak irodalmunk maradandó becsű kincsei közé s az is fájdalmas dolog, hogy a nagy fejedelem nagy szelleme nem tudta szólásra íhletni legnagyobb írónkat. Ebből a tényből sok következtetést lehetne levonni irodalmunkra nézve. Ezt azonban most nem tesszük. Nem hallgathatjuk el azonban azt a benyomásunkat, hogy a Kristóf György által nagy szorgalommal és odaadással összehordott adatok még nagy szolgálatokat fognak tenni az erdélyi szellemi élet kutatóinak.

Második műve rendkívül becses a magyar kegyességtörténet szempontjából. A szerencsétlen ifjú fejedelem nagy szenvedéseiből és megpróbáltatásaiból fakadtak ezek az imádságok s hangjuk annyira tiszta és friss, hogy a tanulmányozáson túl alkalmasak arra, hogy a mai keresztyén lelkeket is megnyissák Isten színe előtt. Ez utóbbi a Kálvinista Világ hasábjain jelent meg. Mind a kettő pedig az Ifjú Erdély kiadása. T S.

Az erdélyi református egyházkerület kolozsvári theologiai Fakultásának **Értesítője**

megjelent a Dr. Tavaszy Sándor igazgató szerkesztésében. A négy ív terjedelmű **Értesítő** felöleli az intézet egész működését. Ára 30 lei.

Hazatért testvéreink.

PÉTER MÓZES a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-Kollégium rendes tanára 60. ik életévében, augusztus 26.-án, Tordán hirtelen elhunyt. Temetése Sepsiszentgyörgyön ment végbe augusztus 29.-én. Péter Mózés a mi szívünkhöz különösen közel állott, mert az igazi kálvinista öntudatú tanárnak volt a példányképe. Klasszikus tanulmányainál fogva pedig vágyva-vágyott a klasszikus humanizmust és a kálvinizmust egymással ki-egyenlíteni. Természetesen soha sem sikerült neki sem s így egész életében hordozta e kettő ellentmondásának terhét s csak sajátos nemes és derült személyiségének sikerült a kálvinizmusban elmélyíteni azt, amit a klasszikus világnézet nyújtott lelkének. Fájdalommal nézünk a Péter Mózés eltűnő alakja után, mert tudjuk, hogy ő is egyike azoknak, akikben az erdélyi magyar kálvinizmus történetének már betemetett rétegei és kincsei tűnnek el egészen szemünk elől. Áldás emlékére!

KOVÁCS FERENC a kolozsvári kollégium rendes tanára, életének 63-ik évében, szeptember hó 15.-én elhunyt. A régi kálvinista Kollegiumok paptanárainak sorába tartozott. Alföldi ember volt s Debrecen nevelte, de Erdély örökre lenyűgözte, hogy nem tudott szabadulni az erdélyi szellemiség centrumától: Kolozsvártól. Nem tudjuk, hogy a Nagy-Alföld adta-e személyiségében az alapformát s Erdély a sajátos színt, vagy pedig az erdélyi formát színezte-e az alföldiség vonása? Az azonban bizonyos, hogy díszére vált Erdélynek is és az Alföldnek is, mert olyan határozott jellem volt, amilyen a mi elgyávult és hazug korunkban nem sok van. Legyen ádott emlékezetel!

A HEIDELBERGI KÁTÉ, a mi tulajdonképpen református keresztyén hitvallásunk új kiadásban jelen meg Erdélyben. Az új kiadás szövegét dr. Tavaszy Sándor állapította meg, a revideálás munkáját pedig dr. Makkai Sándor és dr. Imre Lajos végezték. / szép nyomású és izléses kiállítású könyv külső formájában is méltó a tartalmához. A Heidelbergi Káté ról tudnunk kell, hogy a mi atyáinknak a Szentírás mellett a legfőbb erőforrása és útmutatója volt. Tu tulajdonképpen a H. K. nem egyéb, mint a Szentírás legmélyebb és legigazabb értelmére vezérlő kalauz. Az aki a Szentírást a H. K. segítségével tanulmányozza mint egy valódi kulcs nyitására, belépést nyer a Szentírás világába s útát készít arra, hogy az Ige élő vize egészen a szíve gyökeréig szivároгjon é folyjon. A H. K. a reformáció kora hitvallás-alkotó tevékenységének a legértékesebb gyümölcse. Ott kell lennie ennek a könyvnek minden igazi kálvinista keresztyén embernek az asztalán. Megjelent az erdélyi református egyházkerület kiadásában. Ára 50 lei.

A Kolozsvári Református Lelkészek Társasága folyó évi szeptember 3-án megtartott ülésében többek között két igen figyelemre méltó határozatot hozott. Az egyik, hogy a kolozsvári református presbiterek egymáshoz közelebb hozása, annak öntudatosítása és ezzel református egyházi életünknek eleve-nőbbé tétele céljából presbiteri esték és ezzel kapcsolatos szeretetvendégségek tartassanak, a másik, hogy a kolozsvári Magyar utcai templomban levő Erdély utolsó fejedelmének: Apafi fejedelmének a hamvai a kolozsvári Farkas utcai, református templom kriptájába helyeztessenek el, megfelelő síremlék egyidejű felállításával, amelynek a tervezetét Koós Károly építész-mérnök vállalta magára.

A kolozsvári református Magyar utcai templomban a Téglás utcában emelendő imaház céljaira folyó évi szeptember 28-án, igen jól sikerült műsoros templomi ünnepélyt tartottak református testvéreink.

Budapesten megjelenő „Ujidoők” című szépirodalmi lap, szokatlan meglepetéssel szolgál előfizetőinek. Az említett lap szerkesztősége családi házakat fog építtetni, egyelőre tízet, Budapesten. Nem üzleti célból, nem azért, hogy eladja a házakat, hanem egyrészt azért, hogy enyhítsen a munkahétkülségen, másrészt, hogy előfizetőinek örömet okozzon, olyan ajándékot adva nekik, amelynek értéke nem múlandó és amilyent magyar újság, előfizetőinek még sohasem adott. Az „Ujidoők” villái Budán az Eszter utcában épülnek és háromszobás, alapincézett komfortos, fűrdőszobával ellátott családi házak lesznek. Ezekhez a házakhoz, minden előfizetője a lapnak, jogot formálhat; az odaítélést egy öt tagú bizottság fogja eszközöni, melynek a tagjai: Berzeviczy Albert, Herczeg Ferencz, Lyka Károly, Pekár Gyula és Wolfner József.

Az angol papság körében mozgalom indult még a nők elférfiasodása ellen. A nottinghai egyházkerület hivatalos lapjában nagyon kikel a nők azon törekvése ellen, hogy mindenben a férfiakat akarják utánózni. Szeszies italokat isznak, sportolnak, dohányoznak stb. stb. A fent említett lap szerint a nőket ismét vissza kell adni a nőiességüknek és az anyaságnak.

A londoni Szent-Pál székesegyház híres szónoka Inge dekan legutóbbi predikációjában az öreg ember lelkiállapotával foglalkozott. A fiatalok között, úgy mond, általában az a nézet van elterjedve, hogy az öreg ember sajnálatra méltó egyéniség, akinek az volna jó, ha minél előbb elköltöznék ebből a világból, hiszen úgy sincs már semmi öröme ezen a földön. Ez téves felfogás. Igaz, mondta, az öreg embernél kivész egy és más öröm lehetősége, ahelyett azonban más olyan örömei vannak, amelyek bőven pótolják az elvesztetteket. Így pl. gondolkodása és jelleme rendkívül magas fokra fejlődik s ebből a tiszta öröme egész sorozatát élvezheti. Azt lehetne mondan, hogy az öreg ember tulajdonképpen újjá születik s olyan fenkölt és nemes világot teremt maga körül, amelyeiről, e földi öröme után futkosó fiataloságnak sejtelve nincs. Nem kell az öregeket sajnálni, mondotta Inge dekan, aki maga is hetven éve felé közeledik, az öregek szívében olyan virágokat nyitott a mindenható Isten, amelyek megédesítik a földi létet.

Az Erdélyi Református Egyházkerület ez évi közgyűlése, a novemberben összeülő zsinat miatt, elmarad.

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület területén működött dr. Gyenge Jánost nagyváradi református segédlelkész, hivatali engedelmesség megtagadása és függelem sértés stb. miatt annak idején egyházi Főhatósága elmozdította állásából és megfosztotta papi palástjától is. Erre nevezett s. lelkész „ortodox ref. egyház” címen hatósági segédlettel új egyházat alapított. Amit könnyen megtehetett, mert az akkori kormány előtt cselekedete a legnagyobb szimpatiaival találkozott, miután a kormány úgy gondolta, hogy ez által a református hívek közé éke-

lehet verni, és a magyarság erejét ezuton is még jobban meglehet törni, gyengíteni. Ezen indokból a kultusztörvény 24. §-ára való hivatkozással vallásos egyesületnek ismerte el dr. Gyenge által létesített egyházat; és a további intézkedésként az államségélyt a meglevő eg. református egyházközsegek terhére kilátásba is helyezte. Ezért az Erdélyi református Egyházkerület jogügyi bizottságának véleménye alapján, az Igazgatótanácsunk határozata szerint a törvényellenes és az egész református egyház érdekét sértő 61108/7101—930. sz. miniszteri leirat megsemmisítése iránt, a Királyhágómelléki egyházkerülettel együttesen, közigazgatási pert indítanak, a kolozsvári ítéltábla előtt.

Jugoszláviában a karlócai pravoszláv szent-színodus felirában fordult a kormányhoz, a vasárnap megszentelése érdekében. Mire a Belügyminiszter elrendelte, hogy a községi és városi előjáróságok ne idézzék be a feleket vasárnapra és ünnepnapra és ne hívják össze ezekre a napokra a községi képviselő testületeket és bizottságokat.

A Magyar Dalosszövetség kolozsvári kerülete Tordán 1930. szeptember 21-én úgy erkölcsileg, mint anyagilag fényesen sikerült kerületi dalosversenyt tartott.

A Jugoszláviai református keresztyének hivatalos lapjából a „Magvető”-ből olvassuk, hogy a nagy áldozattal fenntartott feketicsi árvaházuk növendékei most érkeztek haza egyes jószívű hittestvéreink vendéglátó házaiktól, ahol a nyarat töltötték. Olvassuk tovább, hogy még Amerikából is érkeznek szeretet adományok az árvák részére. A legnagyobb öröm tölti el lelkünket, mikor olvassuk ennek az érdeklődő szeretetnek a megnyilvánulását, de úgy tudnánk örülni, hogyha a mi szászvárosi Arvaházunkról is hasonló gondoskodó szeretet támogatás felsorolásáról tudnánk minél gyakrabban megemlékezni.

A tordai református leánygimnáziumot, melyet nagy anyagi áldozatokkal építették fel 1922-ben Torda város magyar polgársága, miután nyilvánossági joga évről-évre minden illetékes faktor részéről csak pusztán ígéret maradt és így mint magániskolát fenntartani nem tudták — a presbyteriumnak f. évi július 27-én megtartott ülési határozata alapján megszüntetik. A gimnázium épületébe a református egyház négy osztályos elemi iskoláját helyezik el, mert a kormány a magyar imperium alatt is évtizedekig a mostani épületben kifogástalanul működött ref. elemi iskolának a bezárásával fenyegetődzött, ha azt új épületbe nem helyezik el.

E kényszerű megszüntetés folytán erdélyi magyar református népe egy kultúrintézzettel megint szegényebb lett.

A megközelíthetetlen Idegen Légő katonái között egy némét misszió társaság levelezés útján kezdett missziói munkát.

Párisban a történettudomány nemzetközi bizottsága, amelyben 40 népszövetségi államnak történelem tudósai foglalnak helyet, elhatározta, hogy a történelemoktatás tankönyveit a világ minden országában megtszitiija a történelmi hazugságoktól és az átlátszó tendenciáktól. E célra külön bizottságot küldtek ki. A vizsgálat első sorban az elemi iskolák tankönyveire terjed ki, későbbben sor kerül a középiskolákban használt könyvekre is.

A Jugoszláv Királysági Református Keresztyén Egyház folyó évi július 17-én tartotta meg első alkotmányozó és törvényhozó zsinatát-Belgrádban.

Szegeden, egyházi közéletünkben, szokatlan eset történt. A szegedi református egyház kb. hat százalékos egyházi adóemelését tervezett. Aldobolyi Nagy Zoltán presbyter, ezt a kivetést megfélebbezte és az egyház nagy feladataira való hivatkozással 100 százalékos emelést kívánt. Nem mindennapi és nemes gondolkodásra valló kérését, természetesen teljesítették.

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

IV. ÉVFOLYAM

1930. OKTÓBER 15.

20. SZÁM

A keresztyén ember a gazdasági válság idejében.

Immár nemcsak jóslás és nemcsak fenyegetés, de itt van, mint valami ijesztő szörny: a gazdasági válság. Immár nemcsak ajtónk előtt áll, de belépett házunk ajtaján s a szükség és a gond képében, mint valami nagy fekete madár ráült a lelkünkre, az agyunkra. Éles karmaival tépi, szaggatja szívünket, agysejtjeinket és idegrostjainkat, fojtogatja kilátásinkat és reményesgünket, erős szárnyaival csapkodja hitünket, hogy elvegye a szabadulásba vetett minden bizodalunkat. Sír a szívem, ha rád gondolkok, drága szép Erdélyország! Hova jutott gazdagságod, hova jutott örömed, jólléted és dicsőséged! Tudom, ismerem a szükség és a nyomorúság világkörüli útját. Így van ez köröskörül az öreg Föld minden pontján, de az én szívem mégis éretted sír drága szép Erdélyország! Ma még alig tudjuk felmérni a leszegényedés rettenetes arányait! Ma még alig tudjuk meglátni ennek a borzalmas kilátásait! Ma még az emberek úgy tesznek-vesznek, mint ha minden a maga útján haladna. Épen úgy civakodnak, épen úgy okoskodnak, programot csinálnak és „megoldnak“, mint a tegnapi és tegnapelőtti és nem veszik észre, hogy már a tegnapi is, sőt! tegnapelőtti is elkéstek. Ez a gazdasági válság a világháború következménye, de a világháború meg az erkölcsi válság következménye, az egész sor élén azonban a bűn áll, amelynek kizárólagos kezdeményező hatalmát, mindent megelőző elsőségét sohasem akarja elismerni az ember s ez meg az ember meg-nem-szűnő, maradandó és örök válsága.

A ma pusztító gazdasági válság a keresztyén embert itt is, ezen a földön és mindenütt különös megfontolásra kell készítse. Ha eddig nem hittük, ma el kell hinnünk, hogy az Isten haragja alatt áll ez a világ. Hiszen nagy emberi alkotásokból,

nagy szellemi teljesítményekből, tudományból, művészetből, általában a kultúrából és civilizációból, ezekből az emberi javakból ime mind csupa átok és nyomorúság jön ki. A nagy emberi akarásokra rávetődik Isten haragjának sötét árnyéka. A tudomány pusztító eszközöket, mérgeket, emberek, emberi otthonok megrontására törő új módszereket és találmányokat alkot. A művészet bámulatos találékonná vált abban, hogy az alantas emberi ösztönöket felkorbácsolja s szennyes látásaival és szemléleteivel az emberi lelkeket lealjasítsa. A kultúra bűje tenyészte olyan szövevénybe gabalyította az emberi lelkeket, hogy a hivalkodó modern ember már nem lát, nem ismer és nem ért. Jár, de nem ismeri útjának célját; keres, de nem tudja mit; ír, beszél, de nem érti saját szavát. Oh! te szegény kultur-ember! És a civilizáció, a „technika vívmánya“ pedig tökéletesíti gépeit, hogy növelje a munkanélküliséget. Szükségképeni a tudomány, a művészet, a kultúra és a civilizáció minden gyümölcse, de szükségképeni az is, hogy gyümölcséből ilyen pusztító mérgek származzanak, mert Isten haragja alatt áll ez a bűnbemerült világ.

A keresztyén embernek meg kell ismernie ebben a rettenetes gazdasági válságban, hogy a világot gyógyítani nem lehet sem kultúrával, sem civilizációval. Ha lehetne, akkor ma viruló, boldog élet kellene körülvegyen bennünket, mert hiszen a kultúra nem volt soha olyan fejlett, a civilizáció nem volt soha olyan lendületes, mint ma. A kultúra és a civilizáció lehetne áldás, lehetne gyógyító erejű hatalom, ha onnan táplálkoznék, ahonnan az új élet, a mély élet, a gazdag élet, a szent élet szakadatlanul ömlik: a Jézus Krisztusból. Nekünk tehát nem akármilyen kultúra kell, hanem

kristiánus kultúra kell, aminthogy nem akármilyen civilizáció kell, hanem *ethikus* civilizáció, amely amabból táplálkozik és él, amannak engedelmeskedik és szolgál.

A keresztyén embernek elszánt harcot kell indítania ebben a gazdasági válságban, ama démoni önzés és sátáni kapzsiság ellen, amely mint ordító oroszlán mindent el akar nyelni. Hogy a vagyon-halmozás, a hatalom-hajhászat ide juttatta az emberi életet, a válságnak erre a mély pontjára, ebben minden keresztyén ember felelős, mert az ő gyöngeségének, gyávaságának, kényelmes elnézésének, nemtörődöm közönbösségének a következménye ez. Ha a keresztyén emberek serege tényleg az lenne, aminek nevezi magát, tehát keresztyén, akkor fevette volna a harcot mind azok ellen a bestiák ellen, amelyek pusztává és sivárrá tették Isten szép világát.

A keresztyén embernek az a feladata ebben a válságban, hogy mielőbb leszámoljon *saját magával*. Minden és mindenki elveszhet, de az Istentől elhívott keresztyén embernek helyt kell állania, mert Isten az ő újjáteremtő munkáját általa viszi véghez. Ez a helytállás pedig csak úgy lehetséges, ha megtanulja ismerni és használni a válságos idők egyetlenegy fegyverét: az *önmegtagadást, a felesleges igényekről való lemondást, az erőgyűjtésre való visszavonulást*. Ujfalvy Sándornak, ennek a kiváló erdélyi úrnak, ma még kiadatlan Emlékiratában (1854) olvastam, hogy atyjának „főelve az volt, nem arra költeni, ami szükséges, hanem ami nélkül teljességgel el nem lehet“. A kálvinista ászkézisnek ezt a jól megfogalmazott elvét kell gyakorlatba vennünk, hogy helyt tudjunk állani, míg a sötét napok ismét elszállanak fejünk felett. De másfelől meg kell tanulnunk ezekben a napokban, hogy ezek a gonosz napok is lehetnek áldásos napok forrásai, amint hogy a keresztyén ember épen abban különbözik a nem-keresztyén embertől, hogy a szenvedésekből, a próbákból, a megalázásokból és a nyomoruságokból is meghallja Isten üzenetét, életre hívó biztatását. Nemcsak: de ezekben a napokban is át tudja venni azokat az ajándékokat, amelyeket Isten csak ezekben a napokban küld számára. A gazdasági válság a keresztyén ember számára a lélek gyakorlásának ideje. A gazdasági válság a keresztyén ember számára az önösszeszedés, a befelé fordulás, a felfelé nézés, a leszámolás ideje. A gazdasági válság az erőgyűjtés ideje. Itt az ideje annak, hogy amikor nem tudunk eleget tenni annak a sok felesleges társadalmi kötelezettségnek, amely mázsás súllyal nehezíti életünkre, visszavonuljunk az Isten

Lelke által teremtett csendbe, vagy mondjuk: az aggodalmak idejébe s próbáljuk betűzgetni Istennek a Jézus Krisztusban adott örök tervét, mindent megújító akaratának szent programját.

Isten haragja alatt áll ez a világ, de van egy pont, amely ebben a széles kiterjedésű világban csak pontnak látszik, ez a pont a Jézus Krisztus, ahol megszűnt Isten haragja. Ez az a pont, ahol Isten kibékülten néz erre a világra s ahonnan készül véghezvinni a kibékítés örök és teljes művét, aminek következtében minden olyanná lesz, amilyen a nagy eset előtt volt.

T. S.

Képek a holland református nép életéből.*

Írta: Jakosné, Nederbragt Gerda.

A holland közmondás azt mondja: aki sokat útazik, sokat tapasztal. A magyar gyermekek, akik rövidebb vagy hosszabb ideig Hollandiában voltak, sokat mesélhettek, amikor hazajöttek. Az egyik csodálta a gyönyörű festői szél- és vízmalmokat és a megszámlálhatatlan sok csatornát, kanálist, a másik dicsérte a színpompás virágmezőket, a harmadik elbeszélte a földmiveseknek és halászoknak érdekes viseletét, egyik ezt, a másik amazt csodálta és így kevesen vannak Magyarországon, akik valamit ne hallottak volna Hollandiáról. De ezek az elbeszélések többnyire felületesek. Legtöbbször csak gyermekek voltak Hollandiában és hogy láthattak volna ezek valamit a holland nép jelleméből és a holland nép szellemi életéből?! Legfeljebb elbeszéltek, hogy a holland szülőkkel vasárnaponként egyszer vagy kétszer a templomba mentek és az istentisztelet és a prédikáció hosszabb ideig tartott, mint itt Magyarországon szokott tartani. De ez még nem sokat jelent.

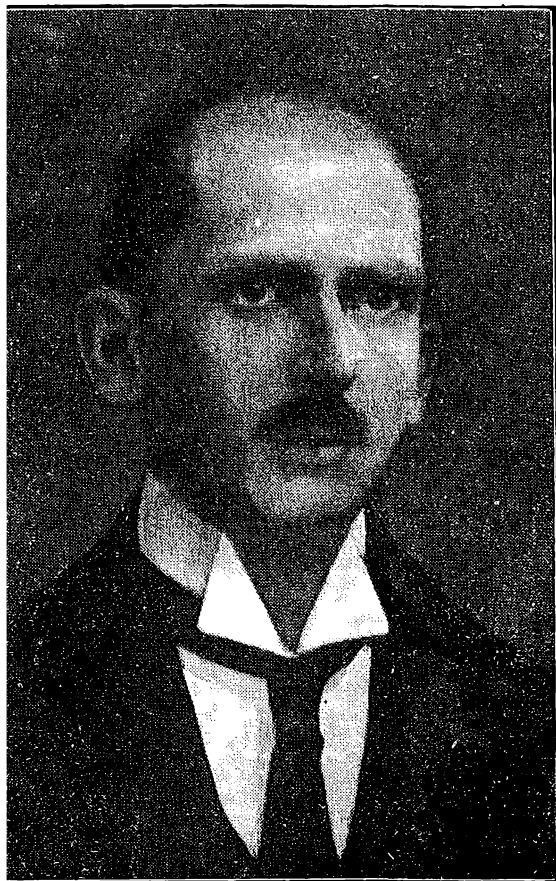
Azért szívesen teszem, én mint született holland, aki a holland életet részletében és mélységében ismerem, de aki a magyar életet, de különösen a magyar vallásos életet is ismerem, hogy néhány vonásban világos képet nyújtsak a holland szellemi és vallásos életről és itt és ott összehasonlítást tegyek a magyar vallásos élettel.

* Ezt a nagyon érdekes és közvetlen hangon megírt frást a Pap Géza által „Csendes Esték“ cím alatt szerkesztett traktátus-sorozatból vettük át, hogy ezt a jelentős vállalkozást közelebbről is megismertessük olvasóinkkal. A „Csendes Esték“ sorozatban újabban ismét két érdekes füzet jelent meg. És pedig a 6. számú füzet címe: Egy édesanya levelei, írta: Nagy Ákosné, Szigethy Piroška, a 7. számú pedig: Gyapjuszálak, írta: Bogdán Gyula. Egy-egy füzet ára 20 fillér, megrendelhető: Török-nyomda, Mezőtur.

Pokoly József és Révész Imre.

Az erdélyi füleknek és szíveknek kedvesen csengő mind a két név. Bár testben elszakadtak Erdélytől, de szívük itt van, ele van gyökerezve az erdélyi kálvinizmus történetének mély talajába. Nevüket azért

azon tanszéken ismét a helyébe lépett. Ime sorsuk össze van kötve. A kolozsvári theologiai Fakultáson is Révész Imre volt a Pokoly József méltó örököse s ma még kevesebb és érdemesebb névvel ismét a he-

egyezzük fel és képüket azért mutatjuk be, mert életük új fordulópontjához jutottak mind a ketten. Pokoly József, mint a debreceni Tisza István Tudomány Egyetem teológiai fakultásán az egyháztörténet professzora ez év szeptemberével nyugatamba vonult, Révész Imre pedig ugyan-

lyébe lépett. Amikor szeretettel, büszkeséggel emlékezünk a magyar történettudomány két kimagasló alakjára, Pokoly Józsefnek kívánunk áldott és még sok gyümölcsöt hozó pihenést. Révész Imrének pedig sok erőt a gazdag magvetéshez!

Bólyá.

Nagyküküllő vármegye nyugati szélén fekszik a bolyavölgyi körlelkésztséghez tartozik. A lexikonok szerint nevezetes várkastélyáról, amelyet állítólag a IV. században épített I. Bolyai Gáspár (1320.) vagy II. Bolyai Gáspár és neje Bethlen Brigitta (1490.) s nevezetes még arról, hogy ott született Bolyai Farkas, az európai hírnévű matematikus.

Ez év márciusában jártam először Bólyában — mint újonnan kinevezett körlelkész — a 60 lelkes számláló fiókegyház lelkipoznása alkalmával. Akkor még a lexikon adatait sem tudva érdeklődtem fejeimtől a község multjáról, a várkastély történetéről, a régi családookról, amelyekről azonban nem tud-

tak felvilágosítást adni. Az egyház ladájból előkerültek azonban a régi elsárgult egérrágtatásokról, amelyekből megállapíthattam, hogy Bólyában gazdag ref. egyházközség volt, jól dotált lelkesi és tanítói állásokkal. Az utolsó lelkipásztor 1873-ban távozott el s azóta Mihályfalvához tartozik, mint fiókegyház. A régi írásokon találkoztam a Bolyai névvel, Bolyai Antal (1778—1845) a szebeni tractus insp. v. curatore s az egyházközségnek több éven át domesticus curatore; Bolyai Gergely húsz éven át számadó gondnok. Az anyakönyvekből nem tudtam megállapítani semmit, mert csak 1813-ban kezdődtek — a régebbieket elvitte az árvíz. — Az íratok rendezése során előkerült egy ellennyugta Bolyai Farkas aláírásával, amelyből megállapíthattam, hogy Farkas és Antal

elégítése. Sehol olyan szemérmetlenül nem sértik a vasárnap szentségét, mint a féktelen mammon kultúsnak ebben a helységében. Az adventisták és a többi szombat hívők vas-kos alapot építhetnek tanításaiknak az elfaj-zott keresztyének példájából.

Van-e jövője a moreni-i egyházszervező munkának? ezt szokták kérdezni nagyon komolyan illetékesek és érdeklődők egyaránt. Ennek a kérdésnek indoklására igen súlyos tényeket tudnak felhozni minden részről. A legsúlyosabbnak látszik az *átmeneti jelleg* ellenvetése: Itten még mindig jönnek az emberek, különösen a magyarok. Mégis a legnagyobb része éveket tölt el itten, gyermekeit itt járattja iskolába, itt keresztelteti ujszülött-jét, itt lép házasságra, sajnos igen sokszor kétes házasságra. Kicsoda vonhatja kétségbe, hogy az egyháznak itten, bármilyen átmeneti-nek látszik, súlyos missziója van. Ha missziói lélek van az egyházban, akkor anyagi ereje is van rá. Éppen ez a pont a másik súlyos nehézség: *nincs pénzalap* ennek a munkának a támogatására. Lehet-e élő egyház ott, ahol a gyülekezetek, szervezetek és egyesek be-nyugosznak ebbe a könnyű válaszbba? A nin-csen itt annyi, mint megtagadása a Krisztus jótéteményének „aki gazdag lévén, szegény-nyé lett éretetek, hogy ti az ő szerénysége ál-tal meggazdagodjatok.“

A moreni-i gyülekezet az eddigiekben megcáfolta az ellenvetéseket a maga életével. Évek hányatásai után ismét elindult, hogy az Anyaszentegyház testével szorosabban össze-forrjon. Ennek az Anyaszentegyháznak az igehirdetése, szakramentumai, gondviselése nem átmeneti, hanem örök értékek. Ezek ele-venítenek, új eszközöket hívnak elő, áldást gyümölcsöznek, ha külső erősséget, kőfalakat talán nem is hoznak létre. Egyik presbiter-ünk, akit munkájából egyenesen a románok követelésére bocsátottak el, nehogy az „ide-gen“ előnyben maradhasson velük szemben, fájdalommal gondol arra, hogy Moreniből esetleg el kell távoznia, az egyházi munkaköz-sösséget el kell hagynia. Két istentiszteletünk perselypénze 614 lej, tanúbizonyosság a hívek áldozatáról, az úrvacsora és egy keresztelés (a második is bejelentetett már), a megáldan-dó házasságok, a konfirmándus jelöltek, az iskolás gyermekek a lelkipásztor szükséges-ségéről. Nemrég egy bukovinai csángó ekklé-zsia lelkésze arról értesített, hogy gyüleke-zete egy urasztali kanacsót, egy kenyérosztó tényért és három terítőt adományozott egyhá-zunknak. Ilyen úton lesznek valósággá remé-nyeink, mindenkor „*feljebb, hogynem mint kérjük vagy elgondoljuk*“, mihelyt nem le-szünk egyedül elkezdett harcunkban.

Moreni, 1930. szeptember hó.

Tudósító.

II.

S. O. S.

Immár menthetetlenül súlyedő hajónk minden remény nélküli utolsó deszkaroncsá-ról, tágraszakadt tüdönk végső erőfeszítésével harsogjuk kétségbeesett vészkiáltásunk: Save Our Souls!! — Mentsétek meg a lelkeinket!!...

Soha ennél még végzetesebben, fájdal-masabban, sürgetőbben nem hallatszott, a pusztulás sötét örvényében elmerülő lelkek sikongó jajja.

S. O. S.! — jöjjön a könyörületes segít-ség! — mert ha késik!? — kínos aggoniában vergődő betegeink közül holnap már első kedves halottunk: a feloszlófélben levő bre-zoiui fiókegyházköztség felett, — megkonduló halálharangok fogják hirdetni, — egy szebb, jobb, tisztább erkölcsi élet felé törekvő egye-sülés, korai gyászos elmulását. És utánnuk jönnek sorra majd, a többi más, — de mind-annyian halálosan nagybeteg, regáti szorvá-nyaink. Mert itt már lealkonyodó reménység-ünk halvány sugarát, eltakarták a fölöttünk tornyosuló sötét vészfellegek, — itt nem sza-bad századmásodpercet sem várni, késni; jöj-jön gyorsan mentőexpedíció, — de azonnal!!!

Pusztulásra ítélt regáti szorványaink ér-dekében, már többek részéről elhangzott a bá-tor, segílyt kérő szó: utazó lelkész a Regátbal — mert szükséges, szorványaink ellátásának rendszeresítése végett. Miért késik a segít-ség?! — holott tisztta kép adatott szorvá-nyaink állapotáról és bizonyító tények statuálják: a regáti szorványaink anyagi hely-zete, teljesen leromlott nivón áll; gondozásá-nak kérdése pedig, kizárólag olyképpen or-vosolható, hogy állandósított utazó-lelkész adassék a Regátba. Minden szorvány anyagi erejéhez képest örömmel támogatná ezen ak-ciót: és így nem kerülne sokba. Utazó-lelkész beállításával a regáti szorvány-gondozás kér-dése százszázalékosan megoldódna, sőt na-gyobb előnyt biztosítna ellátásban is; mivel utazó-lelkész jövetelével nagymérvű köny-nyebbség állna be, a szorványokkal túlterhelt anyaegyházközségeinkben, ott, ahol lelké-szeink energiaképességét meghaladó, teljes el-ismerést érdemlő, önfeláldozó igyekezetükkel sem bírják szorványaikat idejében s kellően gondozni, a munkatorlódás miatt. De még pél-dául a brezoiumi egyházköztség, melynek tagjai egyszerű, de lelkes, áldozatkész polgárok, leg-nagyobb jóakarattal sem bírja a kiszállási úti-költség egyharmadán felüli összegét rendsze-lesen havonta összegyűjteni, túlmissze fekvő Pitestiről kiszálló lelkipásztorának.

A segítség hol, és miért késik?

Meddig várjunk még az oly régen kért utazó-lelkészre?

Mikor múlik el tőlünk a várakozásnak, kétségbeesésnek, aggodásnak, remegésnek keserű pohara?

Miért vagyunk ebben az átkozottul sivár, cudarsorsú életben arra is kárhoztatva, hogy egy Szent Közösségben tömörült, tradíciójú, magyarul imádkozni vágyó gyülekezeteinknek felozlását, befelé siró véres könnyekkel szemléljük?

Mentsétek meg lelkeinket, amíg nem késő!
Brezoiu Vălceau, 1930 aug. hó 23.

Geröcz József,
brezoiui egyházközségi
jegyző-pénztáros.

A Heidelbergi és Westminsteri Káté Barátai Szövetsége.

Egy ilyen nevű szövetség alakult meg ez év szeptember 12-én, a Református Egyházak Világszövetsége gyűlése alkalmával Elberfeldben, Németországban. A megalakulásra az adott okot, hogy nagyon sok egyház látja már azt, amit a mi egyházunk is, hogy vissza kell térnie a maga hitének alapjaihoz és erősebben kell hangsúlyozni hitvallási iratait. A Heidelbergi Káté, mint mindnyájan tudjuk, a mi református egyházunk hitvallási irata, a Westminsteri Káté ugyanilyen szerepet tölt be a skót, angol és részben amerikai reformátusok közt, s tartalmában is nagyjában egyezik a Heidelbergi Kátével.

A Szövetség célja az, hogy a református egyházakban igyekezzék a tiszta református elveket juttatni dialalra, hogy a Kátében lefejtett református hit mindenütt elnyerje az őt negillető helyet és szerepet. A megalakulásra a német, skót, svájci, lengyel és magyar reformátusok képviselői vettek részt, de reméljük, hogy a többi egyházak is csatlakozni fognak hozzá. Érdekes, hogy az értekezlet nagy érdeklődéssel és örömmel hallotta, hogy erdélyi református egyházkerületünk kiadta a Heidelbergi Káté új kiadását s hogy a mi vallástanítási tantervünk a Heidelbergi Káté alapjára van fektetve. Ez még sehol másutt az egész világon nincs s így ebben a mi egyházunk tette meg az úttörő lépést.

Az értekezlet minden egyházban kijelölt egy képviselőt, aki a mozgalom ügyét a szíven viselje s a két nagy osztály, a keleti és nyugati osztály részére ismét két embert, akik

közül az egyik Európában, a másik Amerikában képviselje a munkát.

Csak örömmel és várakozással tekinthetünk e Szövetség munkája elé. Azt remélhetjük tőle, hogy mint a mi egyházunkban, úgy másokban is még erősebbé teszi a kálvinista öntudatot és az egyházak munkáját, mert erre az erőre bizony a most annyi felől megtámadott reformátusságnak nagy szüksége van.

I. L.

A magyar színjátszás válsága.

Amikor egy esztendővel ezelőtt a Színház rovatunkat elindítottuk, tettük ezt azért, hogy őszinte és a kálvinizmus alapján álló, erkölcsi kritériumait magunkévá tevő kritikánkkal olvasóink elé valóságot tárjunk, hogy ne legyenek áldozatai azoknak a felelőtlen kritikáknak, melyeket a napilapok az olvasók elé bocsájtanak.

S most, hogy újra szavunkat keményebben kell felemelnünk, azért történik, mert az erdélyi magyar színjátszás egyre jobban halad száznegyvenéves multja után a csőd felé. És ez a csőd nem az anyagi oldalról fenyeget. Azt úgy, ahogy a „színpártoló-egyesületek” eliminálták egyelőre. Hanem az erkölcsi bukása kézzelfogható. Itt van.

Itt van, mert a színházak egészen elfelejtették, hogy klasszikus szerzők is voltak ezen a világon. Elfelejtették, hogy az igazat, a szépet, a jelenvaló világ nyomorúságából bár néhány órára kiragadó tiszta illuziót csak ott találhatjuk meg a klasszikus íróknál. A színházak műsorán azonban találunk revüket, operetteket, detektívdramákat és sikamlós vigjátékokat, feltárlva dekoltázssal és az érzékekre menő hatásvadászással, de klasszikus darabot alig egyet az egész év folyamán. S hogy klasszikus darabokat nem tudnak hozni a színházak, ennek oka nem a szegénység, nem az, hogy a színházak nem rendelkeznek megfelelő díszletekkel, mert Reinhardt iskoláját már minden színész ismeri és tudja, hogy a sok, igen sokszor a korhűséget kigunyoló díszlet helyett jobb és a hatást mindenképen elősegít egy egyszerű hatalmas függöny és a színészekon korhű jelmezek. Ez pedig minden valamire való színháznál megvan. Tehát az anyagi oldallal a díszletezést illetőleg könnyen rendbe jövünk. Ez tehát nem lehet ok arra, hogy klasszikust ne kapjanak műsoron azok, akik színházba szívesen járnának.

A baj egészen máshol keresendő. Elsősorban ott, hogy a színészek únják ezeket a darabokat, mert itt nem lehet rögtönözni, itt

szóról szóra kell tudni a szerepet, mert ha nem, a verssorok tántorogni fognak, ide, egy ilyen előadásra tehát készülni kell! Tanulni, elmélyedni, dolgozni. Az nagyon téves felfogás, hogy a mai embernek nincs már türelme arra, hogy végig nézzen sokfelvonásos tragédiákat; hanem annak az oka, hogy nem szívesen nézik meg, ismét a színházakban keresendő, mert a klasszikusokat úgy adják, hogy az az érzésünk, mintha mindannak a mélynek, szépnek és igaznak, amit a szerző kifejezni akar, a paródiáját látnók előadva. Tehát nem az a fontos, hogy az anyagi bázis biztosítva legyen, hanem a színpártolás álljon abból, hogy képezzen egy szellemi fórumot és garantálja mindannak az erkölcsi alapját, amit a közönségnek mutatnak és játszanak. Mert lehetetlenség, hogy könnyelműen, elkészületlenül, alig egy-két próbával álljanak ki a színészek klasszikust játszani. Lehetetlen, hogy az epizód szereplők és a tömegek tehetetlensége miatt legyen élvezhetetlen a darab. Mert ezekre általában semmi gondot nem fordítanak a színházak. A főszereplők fontosak, játszanak is, de az epizód szereplőkben tehetségtelen, könnyelmű szereplők lézengenek és ezért történik az, hogy például a kolozsvári színház szezonnyitó előadása legalább is csalódást és bosszankodást, keserűséget okozott azoknak, akik azzal a gondolattal mentek el, hogy egyik legnagyobb magyar tragédiát fogják a színpadon előadva látni. Mert az Ember Tragédiájának előadása paródia volt.

Paródiája volt mindannak, amit *Madách* akart ebben a darabban. Kezdve a szerencsétlen Lucifer-alkításon keresztül a zsargonhangon beszélő Adámig, minden rettentő és nevetséges volt ebben a tragédiában. Talán Poór Lili játszott és mutatott még valamit. S az egyetlen jó alakítást Tóth Elektől kaptuk, akinek kifogástalan Péter apostola, eretneke és aggastyána oázis volt ebben az unatkozó és ástító sivatag-színjátásban. Szerény óhajunk, melyet a színpártolók fóruma elé viszünk e helyen: inkább soha klasszikust, mint így előadva! Inkább erkölcsileg lehetlent, mint az erkölcsit kicsúfolva a nevetségessé tétel minden eszközével! Inkább sohasem kérünk klasszikust, minthogy ilyen nagy kiábrándulással távozzunk az előadásról. A szerencsétlen nép, amelyik hátul *ellibegett* az ostorcsapások alatt, vagy amely pojacakosztümökben hallgatott a demagógok szavára és meztelen balerinák festett alakjai alatt haladt el: kérdem, hol itt a klasszicitás és a művészet. És a háttér, a díszlet? Ezt is csak úgy lehetett elfogadni, mint paródiáját mindannak, amit közönségesen díszletnek szoktak nevezni. Mert hogy a fárások világába hogyan kerülnek falrafestett meztelen ballerínák, (úgy

emlékszünk, hogy ezt a díszletet a Csárdás királynő mulató-helyiségében lejátszódó felvonásában láttuk immár!) és hogy az a sok tinta-folt a ködös korom-folt reámázolva filmtekerésre és reávetítve fehér vászonra, valóban a khaoszt akarta-e jelenteni, ez nem bizonyos), némelyek meggyőződése szerint, valóban ezt akarta kifejezni), mi csak azt éreztük, hogy nagy kiábrándulás vett erőt rajtunk! Ez sem nem modern, sem nem bizarr, ez nevetséges. Így nem lehet színházat játszani, még akkor sem, ha a színpártolók ott állnak az anyagi bázissal a háttérben. Nekik tudniuk kell, hogy ők a garanciális exponensei azoknak, akik itt Erdély fővárosában a kultúrharcot még úgy tekintik, úgy merészelik tekinteni, hogy az a színház által is vívható. Ha nincs arra megfelelő pénz, hogy megfelelő díszleteket állíthassanak elő a klasszikus darabokhoz, akkor játsszák le a cselekményt kórhú ruhákban fehér, vagy akár milyen színhű függöny előtt s egészen másként fog hatni, de csak úgy, ha a színészek nem fogják unni a komoly darabokat. Az ember tragédiája tragédiája volt a kolozsvári színjátásnak, paródiája a komolynak és szépnek. A kolozsvári magyar intelligencia, aki nem szokott a napilapok mindent dicsérő reklámaira hallgatni, velünk együtt kiáltja a vétót minden ilyen megnyilatkozás ellen és inkább semmit sem kér a klasszikusokból, mint így!

Úgy érezzük, hogy a Helikon c. irodalmi lap, valamint a napilapok agyonkürtölt: mentsük meg a magyar színházat! — kiáltású hangtömege mindaddig nem fog eredményt felmutatni, amíg a magyar színjátás ilyen lesz s amíg a klasszikusokat úgy hozzák, mint az Ember tragédiáját. Utoljára: inkább semmit, mint így!

A *fruska*, társadalmi vigjáték, amerikai ízű darab, végre egy fehér darab volt, amit a „modern” darabok között úgy nélkülözünk. A nagyszerű *Tóth Elek* és a fiatal, tehetséges *Komár Juliska* kellemes estét eredményeztek azoknak, akik az Ember tragédiája, sokfelvonásos komédia után el merészeltek menni a színházba.

Nagy József.

Terjesszük a

**KÁLVINISTA
VILÁG-ot,**

mint a
romániai
magyar refor-
mátusság igazi
kálvinista ön-
tudatú, irányú
és szellemű
lapját!

A mérges anyag és a szellemi mérég közt csak az a különbség, hogy a legtöbb mérgező anyagnak undorító íze van, míg az ujságok és rossz könyvek alakjában jelentkező szellemi mérgek többnyire csábítók és annál csábítóbbak, mennél romlottabb ízlésből fakadnak.

Tolsztoj.

Dr. Ravasz László, a dunamelléki egyház református egyházkerület püspöke befejezvé a gyülekezeteinek meglátogatását, ez alkalommal a pesti és vértessaljai egyházmegye közönsége, egyházi előljárói és egyházi épületei képeit összegyűjtve, művészi kivitelű albummal ajándékozta meg a Püspököt.

Dr. Révész Imre debreceni lelképásztornak a debreceni egyetemi tanárrá történt meghívása folytán az ottani egyik lelképásztori állás megürült. A debreceni református egyházközség vezetősége megfelelő formában pühatolódzott Bakó László, a szegedi református egyházközség kiváló lelkészénél, hogy jelenlegi állását nem cserélné-e fel a debreceni lelkész-állással. Bakó László kitért e megtisztelő felkérés elöl.

A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje rendelkezése folytán Magyarország területén minden református gyülekezet szeptember utolsó vasárnapján „Biblia-napot” tartott. Melyen hálával köszönték meg, hogy az Isten kegyelmé megajándékozta magyar népünket a Szentírással.

Az anglikán egyház a keresztyén egyházak egyesítése céljából minden 10 évben világértékezetet tart. A folyó évben Lambethben tartották meg és aug. hó 10-től 14-ig tartott.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége ajánlja vendégszobáját a vidékről Budapestre érkező keresztyén munkásoknak. (Lelkészek, tanítók, ifjúsági egyesületi munkások.) Egy éjjelre 1 pengő 20 fillér. Igénylést legalább három nappal azelőtt kell bejelenteni. Cím: Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége, Budapest, VIII. Horánszky utca 26.

A Magyarországi Országos Református Lelkészei egyesület lelkészkonferenciáját, országos konferenciáját és országos közgyűlését folyó évi szeptember hó 16—18 napjain tartotta meg Balatonalmádiban, igen nagy érdeklődés mellett.

A szegedi református egyház egyik buzgó tagja, elhalt leányának emlékére 10 szegényt látott vendégül asztalánál.

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Missziói Szövetség október 3—5 napjain tartotta meg nagy missziói konferenciáját Budapesten.

Hódmezővásárhelyen, a Református Otthon céljaira, az ottani hittestvéreink 35.000 pengőért (1.050.000 Léi) egy emeletes házat vásároltak. Itten talál elhelyezést a Református Szövetség, a Református Ifjúsági Egyesület, valamint az összes református egyháztársadalmi munka.

A francia református egyházban minden esküvő alkalmával a lelkész egy Bibliát ad az ifjú párnak. Magyarországon is terjedőben van ez a szép szokás. Legujabban a hódmezővásárhelyi református egyházközség határozta el, hogy minden új házaspárnak egy Bibliát ajándékozi.

A vasárnapi iskolák világkonferenciáját 1932-ben tartják meg Rio de Janieróban.

A Budapesten megjelenő „Protestáns Szemle” szerkesztését az elhalt dr. Zsínka Ferenc helyett Áprily Lajos budapesti ref. gimn. tanár, ismert nevű költő vette át.

A kolozsvári református Theológián az ünnepélyes évmegnyitó folyó évi szeptember 28-án volt. Az első éves hallgatóknak száma 42, míg az összletszám: 187.

A debreceni református Egyházközség a folyó tanévben 90 iskolába járó árva részére társzerkeket, könyveket adott. Ezeküvül a fiuk kabátot, nadrágot, két pár harisnyát, sapkát és egy pár cipőt, a lányok szövetruhát, sapkát, két pár harisnyát, cipőt kaptak.

A Hódmezővásárhelyi Református Szövetség legutóbb tartott összejövetelén a reformációi emléknappal megünneplésével foglalkozott. Tagjainak ez ügyben való lelkiismeretes buzgókodását kötelességük tette. Mozgalmat indítottak a hívek között, hogy e napot mindenki munkaszünetben töltsse. Felkérte a város vezetőségét, hogy e napon munkaszünetet rendeljen. Megkereste a kereskedőket, hogy ezen a napon üzleteiket tartsák zárva.

Mezőtúr lakossága fényes ünnepségek között ünnepelte meg a református főgimnáziumnak 400 éves fennállását, melyet az 1526-iki mohácsi vészét követő negyedik esztendőben építettek fel. 364 esztendőig pusztán a mezőtúri reformátusok ereje, áldozatkészsége tartotta fenn a gimnáziumot, 364 esztendő múltán kapott első ízben államségélyt.

A gyalui református egyházközség templomi ünnepélyvel kapcsolatosan folyó évi szeptember 21-én leplezte le a hősök emléktábláját.

Európában 120 nyelvet beszélnek, melyek közül leteleterjedtebb társalgási nyelv az orosz. Az egész földkerekségen 14 olyan nyelv van, amelyen több, mint 20 millió ember beszél. Pl. kína: 400 millió, angol: 260 millió, német: 80 millió, olasz: 41 millió, lengyel: 23 millió.

A világ gépjármű állománya a folyó év elején végrehajtott számlálás szerint 37.8 millió darab volt.

Budapesten 1929 szeptemberében 51.639 gyereket, míg 1930 szeptemberében csak 47.384 gyereket irattak be az elemi iskolákba. Szóval egyik esztendőről a másikra 4255-el fogyott meg az elemi iskolások száma és a folyó tanévben 50 osztállyal kevesebb volt szükség, mint a múlt tanévben.

Az Amerikai Egyesült Államok egészségügyi hivatala megállapította, hogy míg 1910-ben 48 év, addig 1930-ban 53 év volt az amerikai Unióban az átlagos életkor.

Olaszországban a közoktatásügyi miniszter rendeletet adott ki, hogy úgy az elemi, mint a középiskolákban a vallásoktatást meg kell kezdeni. A vallásoktatás minden tanulóra kötelező. Kivéve azokat, akiknek a szülei bejelentik, hogy gyermekeiket nem kívánják vallásoktatásban részesíteni. A fenti rendelet szerint a vallásból semmiféle jegyet nem szabad adni így a vallásoktatásban való előmenetel semmiféle szerepét nem játszhatik abból a szempontból, hogy a tanuló átléphet-e a felsőbb osztályba vagy sem.

Az illyefalvi református iskolát, melynek 85 növendéke volt, míg a két tanerős állami iskolának csak 3—3 tanulója volt, hatósági segédlettel bezárták. A jogtalan iskolabezárás ellen a kerület református lelkészei igen látogatott értekezletükön tiltakoztak.

A dési református egyházmegye és a Nőszövetség folyó évi szeptember 27—28-án tartották meg Désen a szokásos rendes évi közgyűlésüket, igen nagy érdeklődés mellett. Az egyházmegyei közgyűlés kiemelkedő pontja a népszerű Esperes aának a jelentése volt. Melyből többek között megtudjuk, hogy 15 református elemi iskola működött a dési egyházmegye területén, de amelyből egyet, a magyarköblösit, a hatóság bezáratta, azzal az indokolással, hogy nem felel meg a követelményeknek. Pedig sok állami iskola semmiféle tekintetben nincs olyan, mint a megszüntetett felekezeti iskola. Templomot javítottak Szarvaskenden, Domokoson és Magyarderzsén. Új harangot szerzett be Esztény és Magyarláros.

Megjelent.

Megjelent.

Dr. RAVASZ LÁSZLÓ:

HAZAFELÉ

Nők számára kiadott Imádságoskönyv.

Indiai vékony papíron, igen tetszetős kiállításban 200 lei. Kapható: az IFJÚ ERDÉLY kiadóhivatalában. Kolozsvár. Ref. Theologia.

Dr. Makkai Sándor: **A MI UTUNK**

Tartalmazza a kiváló szerzőnek a legújabb beszédeit, előadásait, cikkeit stb. stb.

Kapható az „IFJÚ ERDÉLY” kiadóhivatalában Kolozsvár, Ref. Theologia.

Á r a 2 0 0 L e i

KOLOZSVÁRI

TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS HITELBANK R.-T.

Cluj (Kolozsvár), Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 7.

Betéteket előnyös kamattal fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. - Olcsó kölcsönöket nyújt.

Fiókjai: Dej, Dicsőszentmárton, Alba-Iulia, Târgu-Mureș, Oradea és Timișoara. (Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Márosvásárhely, Nagyvárada és Temesvár.)

Saját tőkél: 143 millió Lei.

Affiliált intézetek:

Torda-aranyosvármegyei Takarékpénztár Rt. Turda (Torda), Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. Aiud (Nagyenyed), Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Odorheiu (Székelyudvarhely) és Cristur (Székelykeresztúr), Szászrégenvidéki Takarékpénztár Rt. Reghin (Szászrégen), Népbank Rt. Huédin (Bánffy-Hunyad), Szamosújvári Hitelbank Rt. Gherla (Sz.ujvár)

Minden bankügyletet legelőnyösebben végez Áruraktárai a vasút mellett.

GAZDÁK
TAKARÉKPÉNZTÁRA

KOLOZSVÁR,
Calea Victoriei

38

Betéteket legelőnyösebben kamatoztat, váltókölcsönöket folyósít.

Megjelent!

Dr. Imre Lajostól:

Megjelent!

A SÁFÁRKODÓ EGYHÁZ

Ára 16 Leu.

AZ IFJÚSÁG VÁLSÁGA

Ára 30 Leu.

Megrendelhető az Ifjú Erdély kiadóhivatalában Kolozsvár, Református Theologia